מא א מיי' פ"ג מהל' נחלות הל' ו סמג עשין לו טוש"ע ח"מ סי' רעה סעיף ה: מב ב מיי פ"ו שם הלכה ב

סמג שם טוש"ע ח"מ

סי׳ רפא סעיף א: סג ג ד מיי׳ שם הלכה ה ו

ועיין במגיד משנה טוש"ע שם ס"ז: סוד ה מיי פי"ב מהלי

במ"מ סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לח סעי' ה וסי' סט סעיף ו:

ם הוז חמיי׳ פ״ב מהל׳

עשיו לו טוש"ע ח"מ סי' רעז

עשין נו טושיע חיית סיי רעז סעיף יג: סו ט מיי שם הלי ג טושיע שם סעיף ד: סו י מיי פייז מהלי ממרים

הלכה יב סמג לאוין רכ:

רבינו גרשום

מר סבר. רב פפי דאמר

יש לבכור קודם חלוקה לא עשה ולא כלום בפלגא

. חלקו של אחיו שלא מכר

משום דבג' חלקים צריך משום רבג הקים ברן למיפלג ותרי חלקים [הוי] דידיה ורב פפי אמר שלא עשה ולא כלום בההיא פלגא שלו דמגיע בפשוטו

משום דאכתי לא פליג אבל חלק בכורה דוכי אבל חלק בכורה דוכי ליה רחמנא מצי למיובן: ומר סבר. רב פפא דאמר אין לבכורה קודם חלוקה סבירא ליה לא עשה ולא

כלום בכולהו נכסים ומשום

הכי לא מזרבז אפי׳ חלק הכירה: מדרישבא. מקום: בכורה: מדרישבא. מקום: בצנא דפלפל. סל מלא פלפלין וחלק עמו בשוה

והיה בכור: פּים' האומר

איש פלוני בני בכור לא

איש פרוני בני בכוו רא יטול פי שנים איש פלוני בני לא יירש עם אחיו לא אמר

יא ייש כם אוייי יא אבור ולא כלום. מפני שעוקר

נחלה מן התורה מכל וכל

ומתנה על מה שכתוב בתורה לתת לו פי שנים:

המחלה ורחיו טל חיו שריר

שאמר בפיו זה ינתן לפלוני

וזה ינתן לפלוני קיים: ריבה לבן אחד מנכסיו ומיעט לאחד והשוה להן את

כאחד מבניו דבריו קיימין משום דבלשון מתנה הוא

נותן ומתנה יכול ליתן לכל

מי שירצה. אבל אמר משום ירושה. פלוני יירש שדה פלוני וריבה לאחד ומיעט

לאחד והשוה להן את הבכור לא אמר ולא כלום

הבכון לא אמן דלא כלום משום דהשתא עוקר ירושה דאורייתא. ואם אמר משום מתנה דבריו קיימין דמתנה מצי למיהב לכל מאן דבעי:

כתב מתנה בין בתחלה בין בסוף וכו׳ כדפיר׳ לה בין בסוף וכו׳ כדפיר׳ לה בגמ׳: לימא מתני׳ דקתני דהרי מתנה על מה שכתוב בתורה לא אמר כלום ר׳

מאיר היא דאי ר' יהודה ל)

"" בייוו דארי" יהודה ל

היינו דמתנה על מה שכתוב

בתורה: ר' יהודה אומר בונורה: וליוורה אומו בדבר של ממון תנאו קיים אבל עונה לא הואיל דלאו ממון הוא. עד כאן לא אמר

ר׳ יהודה גבי אשה דבדבר

נחלות הל' טו יו סמג

ה מיי שר אישות הלכה ו ועיין יישיי חת טוש"ע

מר סבר לא עשה כלום בפלגא ומר סבר

בכולהו שלחו מתם בכור שמכר קודם חלוקה לא עשה כלום אלמא אין לו לבכור

מסורת הש"ם

ל) יבמות לו.. ב) ועי׳ ה) יבמות נו, ב) [ער"
 פירשב"ס ע"ו דף קכט.],
 ג) קדושין יש: ב"מ נה. לד.
 כמובות נו, ד) [דברים כה],
 ס) [לקמן קל.], ו) [רש"ש
 מח"ון, ז) [לעיל קכה:], ה) [לעיל קכד:],

תורה אור השלם

1 בִּי תִהְיֵין לְאִישׁ שְׁתִּי נְשִׁים הָאָחָת אֲהוּבָה וְהָאַחת שְׁנוּאָה וְיִלְרוּ לוֹ בָנִים הָאֲהוּבָה וְהַשְּׁנוּאָה הבַּן :לשניאה דברים כא טו יַרְדְּיִּהְיָה לאישׁ בּו סוֹרר 2 כּי יהיה לאישׁ בּו סוֹרר ולא ישמע אַליהם: דברים כא יח

הגהות הב"ח

(א) במשנה המחלק נכסיו לבניו על פיו: (ב) תום' ד"ה והלכתה וכו' משום ד"ה והלכתא וכו' משום דיש לו לבכור קודם חלוקה דאפי אין לו לגכור קודם חלוקה יכול לומר איני נוטל:

מוסף רש"י

המחלק נכסיו על פיו אחרי דברי פיו ולא בסתם ירושה נשמיקה (יבמות לו.). ריבה לאחד כו' דבריו ריבה לאוזו ברי ובריד קיימין. דלכולן נמן בחייו ואין כאן ירושה ליטול בכורה ולא הפשוטים ליטול בשוה, אלא מה שריבה ריבה ומה שמיעט מיעט (שם). ואם שהתנה על מה שכתוב בתורה ומנאו בטל, הואיל ולא חילה לפשוטים בשוה ולבכור פי שנים (שם). כתב בין בתחלה. תנתן שדה פלונית לפלוני וירשנה, בין באמצע. ירשה ותנתן לו וירשה, בין בסוף. ירשה ותנתן לו (שם בדבר של ממון. כגון של בדבר של ממון. כגון שלכ יכסות (כתובות נו. קדושין יט: ב"מ נא.) תנאי רייר ב"ם נא.) תנאו קיים. ניתן למחילה והרי מחלה, חבל עונה שהיא לער הגוף לא ניתו

עונה שהיה נענר הגוף נח נית למחילה (קדושין וב"מ שם). מכאן שייך לעמוד הבא תשב לזכר ולנקבה. ימ טוהר לזכר וימי טומלה לנקנה (נדה כח.). הוכרו ולבסוף נתערבו. כגון שתי נשים של שני חנשים שהוכרו נשים של שלי הנשים שה וולדותיהן ואח״כ נתנ ועכשיו כשהן באין כולן אמרי לאו אחינו אתה ובכורות מה. כותבין הרשאה זה לדה. הלחד לחבירו על חלקו בנכסי אביו, ובעל ההרשאה בל אלל יורשי שני האבות בל אלל יורשי שני האבות יאומר לכל אחד אם אחיכם אני חנו לי ואח זה אחיכה חנו מני מנח כי ומט זה מחיכם מנח לי חלקו, וכן לבני השני, אבל לא הוכרו מעולם אין כוחבין, דלא היתה להם זכיה מעולם בנכסי אביו (שם).

מוסף תוספות

א. שעד כאן לא נחלקו אלא בחלק בכורה משום דכתיב לתת לו אבל בחלק פשיטות כו״ע מודו דיכול פשיטות כו ע מחדד יכוק למכור. ר"ן, ב. ולא בפלגא ממש אלא חולקא דאחוה פשוט קרי פלגא ידמיא לחצי קרקע דפ׳ חזקת (לעיל לז:). י**ד** רמה. ח

מר סבר. רב פפי: לא עשה כלום בפלגא. בחלק פשיטותו וכל שכן בחלק פשוט אחיו אבל בחלק בכורה יפה מכר דיש לו לבכור קודם חלוקה: בכולהו. אפי בחלק בכורה: והלכתא יש לו לבכור קודם חלוקה. ואם מכר או מחל או נעל חלק אחד כפשוט ויתר בכל הנכסים כולן משום דמתנה קרייה

רחמנאי ומשמת אב נתונה לבכור: ננת. סל מלח פלפלין: בותני' האומר איש פלוני בני. שהוא בכור לא יטול פי שנים. אי נמי איש [פלוני] בני פשוט לא יירש עם אחיו: לא אמר כלום. שהרי מתנה לעקור דבר מן התורה ובעל כרחו של זה יירש עם האחין ואינו יכול לסלקו מירושה זו אלא על ידי שיתן בלשון מתנה כל נכסיו לשאר בניו או שיאמר שאר בניי יירשו כל נכסי ואליבא דרבי יוחנן בן ברוקחם: המחלק נכסיו על פיו. דלוואת שכיב מרע אינה לריכה קנין ולא שטר ולא משיכה אלא בדבור פיו בעלמא וכגון שמלוה מחמת מיתה כדאמר לקמן בפרק מי שמת [קנא.]: וריבה לחחד. נתן לו במתנה כפליים או שהשוה להן הבכור בלשון מתנה: דבריו קיימין. שיש כח באדם ליתן ממונו במתנה לכל מי שירלה ואין כאן מתנה על מה שכתוב בתורה שהרי לא נשאר לו אחר מיתתו כלום להוריש לבניו בתורת ירושה שיטלו הפשוטים בשוה והבכור פי שנים: ואם אמר משום ירושה לא אמר כלום. אם ריבה לאחד ומיעט לאחד בלשון ירושה שאמר פלוני בני יירש אותו שדה בית כור ופלוני בני יירש שדה לתך ועל בנו בכורו אמר פלוני בני יירש שדה פלוני ופלוני בני יירש שדה פלוני הגדול כשל חבירו לא אמר כלום דמתנה על מה שכתוב בתורה שאינו יכול לעשותו יורש אלא כמשפט הכתוב ודלא כר' יוחנן בן ברוקא דאמר לקמן במתניתין (דף קל.) אם אמר על מי שראוי ליורשו דבריו קיימין והך משנה דרבנן היא ורבותא הוא דנקט ריבה לאחד ומיעט לאחד משום ירושה לא אמר כלום וכל שכן היכא דעקר כל הנחלות מן האחין והוריש לאחד מהן לא עשה ולא כלום: כתב בין בתחלה כו'

דבריו קיימין. דכיון דאיכא לשון מתנה בהדה מהני ליה דאף לשון אמימר

ולא כלום, ומאי ניהו חלק בכורה. שס. T. [ד]לענין מחילה ומכירה שהוא כמי שאינו רוצה לקבל המתנה, שייך למימר כן, דיש כח בידו למחול ולמכור קודם שיקבלנה כמי שאינו רוצה לקבלה, אבל לזכות בשבח שהשביח קודם שהגיע לידו כגון

שלפופי והוו חמרי לא דעד דמטיא לידיה. לא הויא מחוה. ניחוחי יותם

ירושה קונה: גב" לימא מסני'. דקתני אין אדם מתנה דלא כרבי יהודה ואנן קיימא לן [שירובין מו:] רבי מאיר ורבי יהודה הלכה כר' יהודה: **שאר.** מזון: **טונה.** תשמיש: **וחנאו בטל.** דאין אדם מתנה על מה שכתוב בתורה והוי קידושי המעשה מעשה והתנאי כמאן דליתיה דכמעשה בלא תנאי דמי: בדבר של ממון. שאר וכסות אבל עונת תשמיש מלוה היא ולערא דגופא הוא: **הנאו קיים**. הקדושין קדושין ויש לה עליו עונה אבל לא שאר וכסות ומתני נמי של דבר ממון הוא: הסם קא מחלה. שעל מנת כן הקרומין קרומין הם כם עביר עוכם מבל כח שלה וכיון דקבלה לקדושין מיניה נתרלית לתחול אבל הכא מי מחיל מה הנאה יש לו קבלה קדושין ובהסיא הנאה דמקדש לה מחלה ליה וכיון דקבלה לקדושין מיניה נתרלית למחול אבל הכא מי מחיל: האומר איש פלוני הנה לבן שימחול ואע"פ ששחק הבן אין זו מחילה דאינו רולה להכעים את אביו. ולא גרסינן מי ידע דמחיל: האומר איש פלוני הנה הוא בני בכורי. מהימנינן ליה לאב ליטול פי שנים דאפי׳ רבנן דפליגי אדר׳ יהודה לקמן בשמערן נקסין ואמרי אינו נאון הי לן דלאו בכור הוא אבל בדלא מוחזק לן הי מינייהו בכור מודו דנאמן כדאמרינן לקמן [שם] אלא לרבנן יכיר [דגרים כא] למה לי בצריך היכרא: אבל אמר יירש פלוני בני הנה הוא בכור. ולא אמר בכורי או לא יטול פי שנים דלמא בוכרא דאמא קאמר והוי בכור לכהן אבל לא לנחלה דלא הוי ראשית אונו דידיה ומספיקא לא יהבינן ליה פי שנים ואפילו אם תפס מפקינן מיניה דלא קרינא יכיר לחחרים דחכתי מספקא לן: מוחוק אני בו. ועד אחר עמו (כו'): בוכרא סוכלא. בכור שוטה: דכל בוכרא דאמא ביה בוכרא סוכלא קרי ליה. ולא משום שטותו אלא לפי שאינו בכור גמור כמו הדם שוטה שאינו כשר: מוחוק אני בוה שהוא בכור. והיה עד אחד עמו. והאי בכור היה שמו שכחת כדלקמיה: דכי הוו אתו. החוששין בעיניהן: שכחת ברי. שם הבכור ולאו היינו בריה דר"ח דאמרי׳ בלא יחפור (לעיל דף כו.) אמר ר"ח לא שכיב שכחת ברי אלא דקץ חאינתא בלא זמנה: **מסי רוקיה.** לעין: **אמר ר' אמי.** בכור הנולד טומטום שאין ניכר בו לא זכרות ולא נקבות ולאחר זמן נקרע ונמלא זכר שהיה גיד שלו וביליו טמונין בגוף. ורבותא נקט דאף על גב שנמצא זכר גמור וכל שכן אנדרוגינוס שאין ספיקו עחיד להוודע: והיה. קרא יתירא הוא: הויה. לידה:

של ממון תנאו קיים משום דידעה היא איתתא דלא בעי למיתן לה מזון וכסות אפי הכא מקדשה ליה ומחלה . ליה בההיא הנאה דמקדש לה ואית לה עונה ומחלה

לא עשה כלום בפלגא. פירש הקונטרס בחלק פשיטותו וכל שכן בחלק פשיטות אחין ואין נראה דחלק פשיטותו פשיטא דמכר כדקאמר לעיל מה חלק פשוט אע"ג דלא אתי לידיה א אלא נראה דלא עשה ולא כלום בפלגא היינו בחלק פשיטות אחין ב אבל חלק

בכורה מכר וכל שכן חלק פשיטותו ומר סבר לא עשה ולא כלום בכולהו לא חלק בכורה ולא חלק פשיטות אחין ג אך תימה דלמאן דאמר לא עשה ולא כלום בפלגא היינו בחלק פשיטות אחין מאי הא משמע לן רבא וכי על חלק אחין הולרכו לישאל:

והלבתא יש לבכור קודם חלוקה. אע"ג דקיימא

לן כרבנן כדפסק רב פפאי דאין בכור נוטל פי שנים במלוה כרבנן דאמרי חלק בכורה עד דאתי לידיה מודו רבנן . דיש לו לבכור קודם חלוקה כפ״ה דהוי

שפיר ראוי לחת לו שמשעה שמת האב היה ראוי לתת לו ומיהו מכל מקום אין נוטל פי שנים בשבחד דלא מלתת לו ממעטינן לה אלא מימלא לו ממעטינן דבעי מלוי ומוחזק למעוטי ראוי מלוה ושבח ומלתת לו גלי לו מדקרייה מתנה דרשינן מימלא לו מלוי ומוחזק ואי לא ימלא לו לא הוה דרשינן מלתת לו פרט לראוי וכן משמע ההיא דספרי דבי רבח דמימלה לו ממעטינן שבח ולעולם אית להו לרבנן דיש לו לבכור קודם חלוקה והא דאמרינן ואם אמר איני נוטל ואיני נותן רשאי לא הוי טעמא משום דיש לו כי קודם חלוקה דאפי׳ אין לו לבכור יכול לומר איני נוטל ואיני נותן דלא משום שרוצה להסתלק מן הבכורה לגמרי שלא יוכל לחזור ולתבעה קאמר אלא הכי האמר להו איני נוטל וכל זמן שלא נטלחי לא תוכלו לתבעני כלום: הרי זו מקודשת ותנאו במל. מפורש בריש אע"פ (כתובות דף נו. ד"ה הרי):

דאבא מסי רוקיה בוכרא דאמא לא מסי רוקיה אמר ר' אמי "מוממום שנקרע ונמצא זכר אינו נומל פי שנים דאמר קרא יוהיה הבן הבכור לשניאה עד שיהא בן משעת הויה רב נחמן בר יצחק אמר אף אינו נידון כבן סורר ומורה דאמר קרא ²כי יהיה לאיש בן סורר ומורה עד שיהא בן משעת הויה

קודם חלוקה אוהלכתא יש לבכור קודם חלוקה מר זומרא מדרישבא פלג בצנא דפלפלי בהדי אחין בשוה אתא לקמיה דרב אשי אמר ליה הואיל ויתרתה במקצת ויתרתה בכל הנכסים כולן: מתני׳ יהאומר איש פלוני בני בכור לא ימול פי שנים איש פלוני בני לא יירש עם אחיו לא אמר כלום שהתנה על מה שכתוב בתורה יהמחלק נכסיו (6) על פיו ריבה לאחד ומיעם (5 לאחד והשוה להן את הבכור דבריו קיימין ואם אמר משום ירושה לא אמר כלום יסכתב בין בתחלה בין באמצע בין בסוף משום מתנה דבריו קיימין: גבו' לימא מתניתין , דלא כר' יהודה דאי ר' יהודה האמר בדבר של ממון תנאו קיים דתניא יהאומר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שאין ליך עלי שאר כסות ועונה הרי זו מקודשת ותנאו בשל דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר "בדבר של ממון תנאו קיים אפי' תימא ר' יהודה התם ידעה וקא מחלה הכא לא קא מחיל אמר רב יוםף יאמר איש פלוני בני בכורי הוא נומל פי שנים איש פלוני בכור הוא אינו נומל פי שנים דלמא בוכרא דאמא קאמר ההוא דאתא לקמיה דרבה בר בר חנה א"ל מוחזקני בזה שהוא בכור א"ל מנא ידעת דהוה קרי ליה אבוה בוכרא סכלא דלמא בוכרא דאמא הוא דכל בוכרא דאמא נמי בוכרא סכלא קארו

ליה יההוא דאתא לקמיה דרבי חנינא אמר ליה מוחזקני בזה שהוא בכור אמר ליה מנא ידעת אמר ליה דכי הוו אתו לגבי אבוה אמר להו זילו לגבי שכחת ברי דבוכרא הוא ומסי רוקיה ודלמא בוכרא דאמא הוא יגמירי בוכרא

> כלומר בכור שוטה שאינו כל כד עיקר בכור כי הוא מז האם: בוכרא סכלא קראו ליה. דלא בכור ממש הוא ואינו נוטל: דכי הוו אתו אינשי דהוי להו שחין או מכה אתא לקמיה להתרפאות ומסי רוקו. כלומר שרוקו יפה לרפואה